

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Биляна Йорданова

член на научното жури за присъждане на ОНС „доктор”,
утвърдено със Заповед на Ректора на ЮЗУ №1196 от 27.07.2023.

на дисертационен труд на тема:

**„ЛИЧНОСТТА КАТО ДЕТЕРМИНАНТ НА РОДИТЕЛСКИЯ СТИЛ
НА РОДИТЕЛИТЕ НА ЮНОШИ”**

С автор: **СОФИЯ ПЕТРОС МУСА** – докторант
в Катедра “Психология”, докторска програма „Педагогическа и
възрастова психология“
към Философски факултет – ЮЗУ “Неофит Рилски”

1. Нормативни основания за рецензия на дисертационния труд.

Представените ми документи по защитата на ОНС „доктор“ на София Муса (дисертационен труд, автореферат, списък на публикации, справка - проверка за липса на плагиатство чрез софтуера Turnitin) отговарят на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за прилагането му, както и на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемането на академични длъжности в ЮЗУ „Неофит Рилски“.

2. Биографични данни за докторанта.

София Муса е родена и живее в Гърция. Понастоящем е учител на деца в предучилищна възраст, с лиценз от гръцкото министерство на образованието. През 2007 година завършва бакалавърска степен в катедрата по предучилищна педагогика Тракийски университет Демокрит - Александруполис, Гърция. През 2014 завършва магистърска степен по Специална педагогика в ЮЗУ „Неофит Рилски“ Благоевград, България. През 2022 защитава магистърска степен по Лидерство и управление в образованието в Roma Tre University Рим, Италия. Владее отлично английски, италиански и Брайлова азбука.

3. Актуалност на темата и научното изследване

Безспорно семейството е най-важната социална група в обществото и има най-голямо влияние върху живота на детето, защото играе съществена роля във възпитанието и социализацията на детето, в осигуряването на физически и емоционални нужди и в даването на морални насоки. В този ред на мисли може да се твърди, че представената от София Муса тема е актуална, предвид факта, че родителството е сложен процес на отглеждане, възпитание и насочване на детето, включващ серия от взаимодействия и взаимоотношения през цялата продължителност на човешкия живот, където родителите предават индивидуални умения и знания на своите деца.

Съвременните психолози все повече се интересуват именно от общия тон на взаимоотношенията между родителите и детето. В дисертацията се затвърждава се идеята, че семействата, които изпитват затруднения, по отношение на разпределянето на семейни роли и такива със слаба дефинитивност на отделните членове преживяват кризи и са налице негативни последици върху децата и тяхното функциониране на по-късен етап. Споделям мнението на София Муса, че разликата между здрави и нездрави семейства в кризисни ситуации е способността на здравото семейство да се приспособява и адаптира, което често изисква от родителите гъвкавост по отношение на поведението и най-вече адекватни стилове на взаимодействие с детето.

4. Структура и методологична обосновааност на проблема

Структурата на дисертацията е логически изградена и подчинена на цялостното разработване на изследователския проблем, на проверката на поставената изследователска хипотеза и произтичащите от нея изследователски въпроси. Те напълно се отнасят до замисъла на изследването и интегрират множество идеи и факти в психологическото познание. В увода е представена аргументацията за избора на изследователската проблематика, както и ролята на разглеждания проблем в теоретичен и приложен аспект. Дефинирани са необходимите за дисертационното изследване параметри, а именно обект и предмет на изследване, основната цел на дисертационния труд и поставените за решаване задачи.

Дисертационният труд е разработен като класическо, теоретично и емпирично изследване. Композицията на текста е построена върху 137 страници, с увод, три глави, заключение, литература и приложения. Налице са 24 таблици и 31 фигури, а библиографската справка включва 157 научно литературни източника и е релевантна на темата и съдържанието.

В унисон с логиката на емпиричното изследване, изградените хипотези са подложени на емпирична верификация, чрез адекватни на предмета на изследването инструменти, със задоволителни психометрични характеристики.

5. Обхват на изследването и резултати

София Муса определя родителския стил чрез анализ на по-широкия проблем на взаимоотношенията родители – деца, функция както на реципрочните взаимодействия на двете страни, така и на контекстуални и социални фактори. Еволюцията на възгледите за родителския стил води до разграничаване на две основни измерения – възискателност и отзивчивост, което позволява обособяване на няколко основни стила: авторитетен, авторитарен, разрешаващ (угаждащ) и пренебрегващ, а резултатите от проведеното изследване са по посока разкриване на взаимовръзките и влиянията на измерваните променливи. Анализите са базирани на подходяща статистическа обработка изпълнена с SPSS. Получените резултати са интерпретирани от гледна точка на степента, в която потвърждават хипотезите. Въз основа на това са изведени изводи и са предложени възможности за практически приложения на резултатите от дисертационното изследване, а именно:

Установени са връзките между клъстер от личностни характеристики и стилове на родителство на двамата родители на гръцки юноши, според които майките са ориентирани към по-положителни и ефективни стилове на родителство от бащите .

Доказва се, че прогностичната роля на личностните черти върху стиловете на родителство е различно изразена при майките и бащите на подрастващите, като е по-силна при майките.

София Муса доказва, че авторитарният стил на родителство е пряко свързан с невротизма на майките и бащите и агресията на бащите, но обратно пропорционално той е свързан с психотизма и екстровеерността на майките и локуса на контрол на бащите.

Установява се, че авторитетният стил на родителство е обратно пропорционален на екстровеерността, невротизма, психотизма, тревожността на чертите, възприемането на реалността, агресията и локуса на контрол на майките, както и невротизма, агресията, примитивните защиты и дифузията на идентичността на бащите.

Докторантката доказва, че консенсусният стил на родителство е пряко свързан с екстровеерността и психотизма на майките и примитивните защиты и дифузията на идентичността на бащите.

Според София Муса стилът на неангажирано родителство е пряко свързан с невротизма на майките, локус на контрол, дифузия на идентичността и тестване на реалността и невротизъм, психотизъм на бащите, локус на контрол.

Смятам, че настоящите резултати от изследването могат да бъдат приложени при разработването на семейни образователни програми за подпомагане на родителите по посока демонстриране на подходящ стил на родителство, както и за подобряване на комуникативните умения на родителите и за насърчаване на техните положителни личностни черти.

6. Теоретична, емпирична и приложна приносна стойност на дисертационния труд.

Направена е систематизация на наличното до момента знание от теоретичните и емпирични изследвания в областта на стиловете на родителство, личността и взаимоотношенията на родителите, както и техния ефект в извадка от гръцки участници.

София Муса залага широка теоретична рамка на концепциите за норма и патология на развитието в юношеска възраст, включваща семейния контекст и установява влиянието на различните параметри на родителския стил върху емоционално-поведенческите нарушения при юноши.

В резултат на направените изследвания и интерпретацията на получените резултати е предложен модел на общуването родител - дете въз основа на базисни постановки в обучението на родители, в рамките на основните психотерапевтични подходи и са предоставени нови доказателства, че личността на майките и бащите на гръцките юноши е предиктор на техните стилове на родителство.

Разкрита е опосредстващата роля на индивидуалните различия в пола, възрастта, степента на обвързаност и върху особеностите на родителския стил.

7. Заключение

В заключение изразявам мнение, че дисертационният труд на тема: „Личността като детерминант на родителския стил на родителите на юноши” отговаря на всички изисквания на Закона за развитието на академичния състав на Република България и Правилника за развитие на академичния състав в ЮЗУ „Неофит Рилски”. Давам своя положителен вот за присъждането на докторант София Муса научната и образователна степен „доктор” по 3.2. Психология Педагогическа и възрастова психология.

Дата: 15.08.2023

Благоевград

Рецензия от:

/доц. д-р Биляна Йорданова/

3. Relevance of the topic and scientific research

Undoubtedly, family is the most important social group in society and has the greatest influence on a child's life because it plays an essential role in the upbringing and socialization of the child, in providing physical and emotional needs and in providing moral guidance. In this line of thought, it can be argued that the topic presented by Sofia Musa is relevant, given the fact that parenting is a complex process of raising, educating and guiding the child, involving a series of interactions and relationships throughout the entire human life span, where parents pass on individual skills and knowledge to their children.

Contemporary psychologists are increasingly interested in the general tone of the relationship between the parents and the child. The thesis reinforces the idea that families that experience difficulties in terms of the distribution of family roles and those with weak definiteness of individual members experience crises and there are negative consequences for children and their functioning at a later stage. I share Sofia Musa's opinion that the difference between healthy and unhealthy families in emergencies is the ability of a healthy family to adjust and adapt, which often requires parents to be flexible in terms of behavior, and above all adequate styles of interaction with the child.

4. Structure and methodological justification of the problem

The structure of the dissertation is logically constructed and subordinated to the overall development of the research problem, the verification of the research hypothesis and the resulting research questions. They fully relate to the design of the study and integrate multiple ideas and facts into psychological knowledge. The introduction presents the argumentation for the choice of the research problem, as well as the role of the considered problem in a theoretical and applied aspect. The necessary parameters for the dissertation research are defined, namely the object and subject of research, the main goal of the dissertation work and the tasks set to be solved.

The dissertation was developed as a classical, theoretical and empirical study. The composition of the text is built on 137 pages, with an introduction, three chapters, a conclusion, references and appendices. There are 24 tables and 31 figures, and the

bibliographic reference includes 157 scientific literary sources and is relevant to the topic and content.

In line with the logic of empirical research, the constructed hypotheses are subjected to empirical verification, through instruments adequate to the subject of the research, with satisfactory psychometric characteristics.

5. Scope of the study and results

Sofia Musa defines parenting style through an analysis of the broader problem of parent-child relationships, a function of both the reciprocal interactions of both parties, as well as contextual and social factors. The evolution of views on the parenting style leads to the distinction of two main dimensions - demandingness and responsiveness, which allows the identification of several main styles: authoritative, authoritarian, permissive (indulgent) and neglectful, and the results of the conducted research are in the direction of revealing the interrelationships and influences of the measured variables. Analyzes were based on appropriate statistical processing performed with SPSS. The obtained results are interpreted in terms of the extent to which they confirm the hypotheses. Based on this, conclusions are drawn and possibilities for practical applications of the results of the dissertation research are proposed, namely:

The relationships between a cluster of personality characteristics and parenting styles of both parents of Greek adolescents were established, according to which mothers are oriented towards more positive and effective parenting styles than fathers.

It has been shown that the predictive role of personality traits on parenting styles is differently expressed for mothers and fathers of adolescents, being stronger for mothers.

Sofia Moussa demonstrates that authoritarian parenting style is directly related to mothers' and fathers' neuroticism and fathers' aggression, but inversely related to mothers' psychoticism and extroversion and fathers' locus of control.

parenting style was found to be inversely related to mothers' extroversion, neuroticism, psychoticism, trait anxiety, reality perception, aggression, and locus of control, as well as fathers' neuroticism, aggression, primitive defenses, and identity diffusion.

The PhD student demonstrates that consensual parenting style is directly related to mothers' extroversion and psychoticism and fathers' primitive defenses, and identity diffusion.

According Sofia Musa the disengaged parenting style is directly related to mothers' neuroticism, locus of control, identity diffusion and reality testing and fathers' neuroticism, locus of control.

I believe that the current research results can be applied in the development of family education programs to help parents demonstrate an appropriate parenting style, as well as to improve parents' communication skills and to promote their positive personality traits.

6. Theoretical, empirical and applied contribution value of the dissertation work

A systematization of the knowledge available to date from theoretical and empirical research in the field of parenting styles, personality and relationships of parents, as well as their effect in a sample of Greek participants, has been done.

Sofia Musa lays down a broad theoretical framework of the concepts of norm and pathology of development in adolescence, including the family context, and establishes the influence of different parameters of the parenting style on emotional-behavioral disorders in adolescents.

As a result of the research and the interpretation of the obtained results, a model of parent-child communication is proposed based on basic assumptions in parent training, within the framework of the main psychotherapeutic approaches, and new evidence is provided that the personality of mothers and fathers of Greek adolescents is a predictor of their parenting styles.

The mediating role of individual differences in gender, age, degree of attachment and the characteristics of parenting style was revealed.

7. Conclusion

In conclusion, I express my opinion that the dissertation work on the topic: "Personality as a determinant of the parenting style of the parents of adolescents" meets all the requirements of the Law of the Development of the Academic Staff of the Republic of Bulgaria and the Regulations for

of Academic Staff at the SWU “Neofit Rilski” University. I give my positive vote for awarding doctoral student Sofia Musa the scientific and educational degree "doctor" in professional field 3.2. Psychology, scientific specialty Educational and age psychology.

Date: 15.08.2023

Blagoevgrad

Review by:

/Assoc. Prof. Bilyana Yordanova, Phd/

